

maissa kyseisiä tendessejä voidaan nähdä erityisesti Ruotsissa ja Norjassa, joissa hysteria kaikenlaisen riippuvuuden ympärillä on saavuttanut lähes parodiset mittasuhteet. Puhutaanhan siellä jo täysin vakavaan sävyyn sekä tupakan että kahvin kieltämisestä! Ilman näitä valtiollisen hoivan yllälyöntejäkin tendenssi on selvä: suhtautuminen kaikkiin riippuvuutta aiheuttaviin aineisiin on kirkkaan kielteinen. Tämä kuvastuu osin myös uusista kulutustilastoista. Suomi taitaa tätä nykyä olla harvoja (länsi)maita, joissa alkoholipoliitikassa ollaan menossa liberaalimpaan suuntaan ja kulutus edelleen on kasvu-suuntainen.

Kehitystä toisin sanoen leimaa kaksi täysin vastakaista tendenssiä: täydellinen vapaus ja täydellinen kontrolli. Eihän niitä saamillään yhtäaikaa mahtumaan samaan yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Miten tätä sisäistä ristiriitaa tullaan tulevaisuudessa ratkomaan? Esitän oman visioni kahdesta, hieman karrikoidusta yhteiskuntamallista, jotka heilurin tavoin tulevat seuraamaan toinen toistaan: ensin ”huumepoliittinen duaaliyhteiskunta” eli ”droogien dualismi”, joka on sekoitus japanilaisuutta ja amerikkalaisuutta, sitten eräänlainen ”amfetamiinien apteekkiyhteiskunta”, joka on muinaisen Rooman

moderni muoto, eli ”rohtojen Rooma”.

KAKSINAINEN HUUMEYHTEISKUNTA

Ensimmäisessä vaiheessa (ja sitä me jo osittain elämme) yhteiskunnan pyrkimykset kontrolloida ihmisten riippuvuuksia – oli kyseessä sitten viina, huumeet, uhkapeli, ruoka tai seksi – siirtyvät julkiselta sektorilta yksityiselle. Vastuu eri aineiden liikakäytöstä johtuvista ongelmista lankeaa täysin riippuvuuteen retkahtaneille itselleen sanktioiden siirtyessä yksinomaan yksityisen elinkeinoelämän huoleksi. Tämä prosessi on jo edennyt melko pitkälle; sitä mukaa kuin valtiollisia ja kunnallisia hoito- ja kontrolliviranomaisia riisutaan aseista (ellei kokonaan lakkauteta), yritykset ottavat hoidon ja kontrollin haltuunsa.

Tällöin ajaudumme tilanteeseen, jossa totaalista vapautta kuluttaa erilaisia riippuvuutta aiheuttavia aineita ”julkisesti” vastaa totaalin pakko ”yksityisellä” puolella tai jossa ”julkisen” totaalisen vapauden vastakohtana on ”yksityisen” totaalinen pakko. Monet yritykset vaativat jo tänä päivänä täydellistä pidättävyäisyyttä – vapaa-aikanakin – samalla, kun mahdollisuudet kontrolloida tätä tulevat koko ajan sekä parem-

miksi että pirullisemmiksi. Tätä kehitystä ovat vauhdittaneet erityisesti suurilla riskeillä pelaavat yritykset (kuten öljy-yhtiöt ja ydinvoimateollisuus), mutta tahti leviää vuorenvarmasti vakuutusyhtiöiden logiikalla muuallekin.

Tiesitkö esimerkiksi, että pakolliset huumekontrollit jo ovat rutiinia monissa yrityksissä – meilläkin. (Ja että ay-liikkeellä ei ole ollut siihen juuri mitään sanottavaa, ei Ruotsissa eikä Suomessa. Syy lieenee selvä: on ay-liikkeen omassa intressissä karsia kaikki riippuvuuteen retkahtavat rentut työelämästä tunnollisten työntekijöitten työpaikkoja vaarantamasta.) Yhtenä syyksensä tähän oli nimenomaan – osittain alkoholista johtuva – Exxonin eli Esson tankkilaivaonnettomuus Alaskan rannikolla muutama vuosi sitten.

Lähtöleveysuudessa kaikenkarvaiset kontrollimenetelmät tulevat epäilemättä lisääntymään. Eri puolilla maailmaa kehitetään esim. erilaisia seulonta- eli screeningmenetelmiä, joiden perusteella alkoholia runsaasti kuluttavat, jopa potentiaaliset alkoholistitkin, voidaan erottaa esim. verikokeen avulla. Eikä siihen välttämättä edes tarvita asianomaisten suostumusta. Tutkimus alalla on intensiivistä, joten odotettavissa on taatusti mitä sofistikoituneimpia seulonnan muoto-

ja. Seuraa siis alan tieteellisiä julkaisuja: rivien välistä uuden maailman uljaus näkyy...

ROHTOJEN ROOMA

Seuraavassa vaiheessa – enkä usko sen olevan kaukana – näen edessäni yhteiskunnan, joka on jakautunut täysin kahtia: yhtäältä täysraittiiseen työelämään, joka on sekoitus päkkähulua japanilaista työtahtia ja fanaattista amerikkalaista raittiusfilosofiaa, ja toisaalta työttömyyden surkeuteen, jota leimaavat apatia ja pako todellisuudesta. Pian käy ilmeiseksi, ettei näitä holtittomia massoja saa pysymään tyyninä muutoin kuin rauhoittavien rohtojen avulla, ongelma joka ennemmin tai myöhemmin väistämättä synnyttää tarpeen panostaa valtiollisesti sanktioituun päihdetuotantoon ja -jakeluun. Mikäli siihen lisäämme vielä tieteen ja teknologian kehityksen, voimme nähdä tulevan luokkayhteiskunnan ääri-viivat, yhteiskunnan joka saisi Huxleyn ja Orwellin kauhukuvat tuntumaan tui-ki arkipäiväisiltä.

Merkkejä tästä on jo näkyvissä. Yksi – ehkä yllättäväkin – oli erään Carl Bildtin neuvonantajan äskettäin antama lausunto, jonka mukaan jotkut kevyemmät huumeet (kuten kannabis) olisi vapautettava. Var-

maankin melko tuulesta temmattu heitto (josta Bildt itse kuuleman mukaan myöhemmin on koko hallituksen nimissä sanoutunut irti), mutta silti oireellinen. Edesmennyt Kettil Bruun sekä hänen kollegansa Nils Christie saavat toisin sanoen myöhäistä tukea, olkoonkin että melko yllättävältä taholta.

Vapauttamisajatuksen takana on luultavasti sama oivallus, jonka edellä mainitut tutkijat saivat jo vuosia sitten, eli se, että kriminalisoinnista aiheutuvat kontrollihaitat ovat terveyshaittoja suuremmat. Heidän mielestäänhän kannabiksen kieltäminen sosiaalisesta näkökulmasta katsottuna on epäterveellisempää (poliisit, kontrolli, rikollisuus jne.) kuin kulutus on terveydelle haitallista yksilölle itselleen. Parempi siis myydä hasista kontrolloidusti apteekeista. Kun Bruun ja Christie tämän ajatuksen aikanaan esittivät, heidät melkein ristiinnaulittiin. Nyt se kohta osoittautuikin porvarilliseksi hallituspolitiikaksi...

Tämä Bruunin ja Christien sinänsä tervetullut rehabilitointi tapahtuu ikävä kyllä perversoidussa muodossa. Tarkoituksena ei ole eliminoida ”hyvää vihollista” (jota huumeet heidän mielestään edustivat), vaan yhteiskunta (lue: työteliäät ja raittiit kansalaiset) haluaa tehokkaalla tavalla hoi-

taa sitä levottomuutta, jota työttömyys ja muut rakenteelliset ongelmat tulevat aiheuttamaan. The War on Drugs – tämä Reaganin alkuunpanema ristiretki – on, luonnollisesti, osoittautunut mahdottomaksi voittoa. Vihollista ei voi pommittaa kartalta, kuten ei voitu vietkongin sisseejäkään: ei tuottajia medellininkartellien ja köyhien viljelijöiden muodossa eikä kuluttajia rikkaan maailman epätoivoisten marginalisoitujen muodossa. Parempi siis vaihtaa strategiaa ja lukea huolellisesti Huxleynsa. Ellemme pysty totaalisesti tuhoamaan vihollistamme, ei kai ole muuta vaihtoehtoa kuin huumata hänet? Leipää ja sirkushuveja oli roomalaisien, huumeita ja videopelejä meidän päiviemme ratkaisu.

Oy Alkokaiini Ab. Valtion virasto humalan ja pilven, lohdun ja jännityksen jakelmiseksi. (Sisältäen myös Oy Veikkaus Ab:n, tämän valtion uhkapelilaitoksen, jonka tapaista ei varsinaisesti muissa Pohjoismaissa ole. Ovathan kaiken maailman pelitkin yksi riippuvuuden muoto – sekä huomionarvoinen tulonlähde.) Varo siis pitämästä huume-politiikan liberalisointia automaattisesti edistyksellisenä ajatuksena; saatat piankin saada yllättävää taustatukea!

THOMAS ROSENBERG